

VU Research Portal

Koren en kaf op de dorsvloer

ten Hove, J.B.

2020

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

ten Hove, J. B. (2020). *Koren en kaf op de dorsvloer: De kerk in het licht van het laatste oordeel. Een onderzoek naar de betekenis van de area als metafoor voor de ecclesia bij Augustinus*. Labarum Academic.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

INHOUDSOPGAVE DISSERTATIE

Titel dissertatie: Koren en kaf op de dorsvloer: de kerk in het licht van het laatste oordeel. Een onderzoek naar de betekenis van de *area* als metafoor voor de *ecclesia* bij Augustinus

Promovendus: Jan Bernard ten Hove

VOORWOORD

HOOFDSTUK 1 - INLEIDING

- 1.1 Thematiek
- 1.2 Stand van zaken in het onderzoek
- 1.3 Hermeneutische en methodische verantwoording
- 1.4 Onderzoeksveld
  - 1.4.1 Inleidend
  - 1.4.2 Niet-homiletische werken
  - 1.4.3 Homiletische werken

HOOFDSTUK 2 – ANTE DICENDA OVER DE AREA

- 2.1 Herkomst en betekenis van het Latijnse woord *area*
- 2.2 De *area* in de context van de Noord-Afrikaanse samenleving
- 2.3 De *area* in de dagelijkse praktijk
  - 2.3.1 Inleidend
  - 2.3.2 De plaats van de *area* in de jaarlijkse landbouwcyclus
  - 2.3.3 De Latijnse woorden voor koren en kaf
  - 2.3.4 Het dorsen
  - 2.3.5 Het wannen en de bestemmingen van koren en kaf
  - 2.3.6 Een andere betekenis van de *area* (*conf. 2,9*)
- 2.4 De herkomst van de *area* als metafoor
  - 2.4.1. Inleidend
  - 2.4.2 De Heilige Schrift als bron voor Augustinus
  - 2.4.3 De *patres* als bron voor Augustinus
    - 2.4.3.1 Vooraf
    - 2.4.3.2 Cyprianus als de enige vermelde bron bij Augustinus
    - 2.4.3.3 Verdere patristische bronnen
      - 2.4.3.3.1 Algemeen
      - 2.4.3.3.2 Ambrosius
      - 2.4.3.3.3 Tertullianus
      - 2.4.3.3.4 Origenes
- 2.5 Conclusies hoofdstuk 2

HOOFDSTUK 3 – DE AREA ALS METAFOOR VOOR VERSCHILLENDE HEILSHISTORISCHE BEDELINGEN VAN DE KERK

- 3.1 Algemeen
- 3.2 De *area* als metafoor voor het onderscheid tussen de oud- en de nieuwtestamentische periode
  - 3.2.1 Inleidend
  - 3.2.2 Twee dorsvloeren: de dorsvloer van het Joodse volk en de dorsvloer van de kerk
    - 3.2.2.1 Niet-homiletische werken
    - 3.2.2.2 Homiletische werken
    - 3.2.2.3 Deelconclusies
  - 3.2.3 Twee graansoorten op één dorsvloer
    - 3.2.3.1 Niet-homiletische werken (*diu. qu.*)
    - 3.2.3.2 Homiletische werken (s. 130)

- 3.2.3.3 Deelconclusies
- 3.2.4 De dorsvloer van Gideon
  - 3.2.4.1 Inleidend
  - 3.2.4.2 Niet-homiletische werken
  - 3.2.4.3 Homiletische werken
  - 3.2.4.4 Deelconclusies
- 3.3 De *area* in een chiliastisch kader
  - 3.3.1 Inleidend
  - 3.3.2 Sermo 259
  - 3.3.3 Sermo 260C (=Mai 94)
  - 3.3.4 Deelconclusies
- 3.4 Conclusies hoofdstuk 3

HOOFDSTUK 4 – DE AREA ALS METAFOOR VOOR DE TIJD VOORAFGAAND AAN HET LAATSTE OORDEEL (DE *PERMIXTIO* VAN DE KERK)

- 4.1 Algemeen
- 4.2 De *area* als metafoor voor de *permixtio* van de kerk in de context van de manichese polemieken
  - 4.2.1 Inleiding
  - 4.2.2 Niet-homiletische en homiletische werken
  - 4.2.3 Deelconclusies
- 4.3 De *area* als metafoor voor de *permixtio* van de kerk in de context van de donatistische polemieken
  - 4.3.1 Inleiding
  - 4.3.2 De *area* in de verdediging tegen donatistische beschuldigingen
    - 4.3.2.1 Inleidend
    - 4.3.2.2 De *area* in de verdediging tegen de beschuldiging van *persecutio* (vervolging)
      - 4.3.2.2.1 Niet-homiletische en homiletische werken
      - 4.3.2.2.2 Deelconclusies
    - 4.3.2.3 De *area* in de verdediging tegen de beschuldiging van *traditio* (verraad)
      - 4.3.2.3.1 Niet-homiletische werken
      - 4.3.2.3.2 Homiletische werken
      - 4.3.2.3.3 Deelconclusies
  - 4.3.2.4 De *area* in de verdediging tegen persoonlijke beschuldigingen
    - 4.3.2.4.1 Niet-homiletische werken
    - 4.3.2.4.2 Homiletische werken
    - 4.3.2.4.3 Deelconclusies
- 4.3.3 De *area* in de aanval tegen de donatistische heiligheidspretenties
  - 4.3.3.1 Inleidend
  - 4.3.3.2 De *area* in de aanval inzake *persecutio* (vervolging)
    - 4.3.3.2.1 Niet-homiletische en homiletische werken
    - 4.3.3.2.2 Deelconclusies
  - 4.3.3.3 De *area* in de aanval inzake *traditio* (verraad)
    - 4.3.3.3.1 Niet-homiletische werken
    - 4.3.3.3.2 Homiletische werken
    - 4.3.3.3.3 Deelconclusies
  - 4.3.3.4 De *area* in de aanval: de *causa maximianensium* als de historische kroongetuige
    - 4.3.3.4.1 Inleidend
    - 4.3.3.4.2 Niet-homiletische werken
    - 4.3.3.4.3 Homiletische werken
    - 4.3.3.4.4 Deelconclusies
  - 4.3.3.5 De *area* in de aanval: de dorsvloer als de Bijbelse kroongetuige
    - 4.3.3.5.1 Inleidend
    - 4.3.3.5.2 Niet-homiletische werken

- 4.3.3.5.3 Homiletische werken
- 4.3.3.5.4 Deelconclusies
- 4.4 De *area* als metafoor voor de *permixtio* van de kerk in de context van de pelagiaanse polemieken
- 4.4.1 Inleiding
- 4.4.2 Niet-homiletische werken
- 4.4.3 Homiletische werken
- 4.4.4 Deelconclusies
- 4.5 De *area* als metafoor voor de *permixtio* van de kerk in de context van de eigen kerk
- 4.5.1 Inleiding
- 4.5.2 Niet-homiletische werken
- 4.5.3 Homiletische werken
- 4.5.3.1 Inleidend
- 4.5.3.2 De realiteit van de *permixtio*
- 4.5.3.3 De *area* als aansporing tot *tolerare*
- 4.5.3.4 De kwantitatieve verhouding van koren en kaf binnen de *permixtio*
- 4.5.3.5 De *permixtio* als bedreiging voor het koren
- 4.5.3.6 De tijdelijkheid van de *permixtio*
- 4.5.4 Deelconclusies
- 4.6 Conclusies hoofdstuk 3

HOOFDSTUK 5 – DE AREA ALS METAFOOR VOOR HET ‘REEDS’ VAN HET LAATSTE OORDEEL

- 5.1 De *area* als metafoor voor het onderscheid binnen en buiten de kerk
- 5.1.1 Algemeen
- 5.1.2 De *area* als metafoor voor het onderscheid binnen en buiten de kerk in de context van de manichese polemieken
- 5.1.2.1 Niet-homiletische en homiletische werken
- 5.1.2.2 Deelconclusies
- 5.1.3 De *area* als metafoor voor het onderscheid binnen en buiten de kerk in de context van de donatistische polemieken
- 5.1.3.1 Niet-homiletische werken
- 5.1.3.2 Homiletische werken
- 5.1.3.3 Deelconclusies
- 5.1.4 De *area* als metafoor voor het onderscheid binnen en buiten de kerk in de context van de eigen kerk
- 5.1.4.1 Niet-homiletische werken
- 5.1.4.2 Homiletische werken
- 5.1.4.3 Deelconclusies
- 5.2 De *area* als metafoor voor het onderscheid tussen koren en kaf
- 5.2.1 Algemeen
- 5.2.2 De *area* als metafoor voor het onderscheid tussen koren en kaf in de context van de manichese polemieken
- 5.2.2.1 Niet-homiletische en homiletische werken
- 5.2.2.2 Deelconclusies
- 5.2.3 De *area* als metafoor voor het onderscheid tussen koren en kaf in de context van de donatistische polemieken
- 5.2.3.1 Niet-homiletische werken
- 5.2.3.2 Homiletische werken
- 5.2.3.3 Deelconclusies
- 5.2.4 De *area* als metafoor voor het onderscheid tussen koren en kaf in de context van de eigen kerk
- 5.2.4.1 Niet-homiletische werken
- 5.2.4.2 Homiletische werken
- 5.2.4.2.1 Inleidend

- 5.2.4.2.2 De realiteit van het onderscheid tussen koren en kaf
- 5.2.4.2.3 Twee verschillende categorieën gelovigen
- 5.2.4.2.4 Het onderscheid tussen koren en kaf
- 5.2.4.2.5 *Tolerantia* als kenmerk van het koren
- 5.2.4.3 Deelconclusies
- 5.3 Conclusies hoofdstuk 5

HOOFDSTUK 6 – DE VOORLOPIGHEID VAN HET ‘REEDS’ VAN HET LAATSTE OORDEEL

- 6.1 Algemeen
- 6.2 De voorlopigheid van het ‘reeds’ in de context van de manichese polemieken
  - 6.2.1 Niet-homiletische en homiletische werken
  - 6.2.2 Deelconclusies
- 6.3 De voorlopigheid van het ‘reeds’ in de context van de donatistische polemieken
  - 6.3.1 Niet-homiletische werken
  - 6.3.2 Homiletische werken
  - 6.3.3 Deelconclusies
- 6.4 De voorlopigheid van het ‘reeds’ in de context van de eigen kerk
  - 6.4.1 Niet-homiletische werken
  - 6.4.2 Homiletische werken
    - 6.4.2.1 De voorlopigheid van het onderscheid binnen en buiten de kerk
    - 6.4.2.2 De voorlopigheid van het onderscheid tussen koren en kaf
  - 6.4.3 Deelconclusies
- 6.5 Conclusies hoofdstuk 6

HOOFDSTUK 7 – DE *AREA* ALS METAFOOR VOOR HET LAATSTE OORDEEL

- 7.1 Algemeen
- 7.2 De *area* als metafoor voor het laatste oordeel in de context van de manichese polemieken
  - 7.2.1 Niet-homiletische en homiletische werken
  - 7.2.2 Deelconclusies
- 7.3 De *area* als metafoor voor het laatste oordeel in de context van de donatistische polemieken
  - 7.3.1 Niet-homiletische werken
  - 7.3.2 Homiletische werken
  - 7.3.3 Deelconclusies
- 7.4 De *area* als metafoor voor het laatste oordeel in de context van de eigen kerk
  - 7.4.1 Niet-homiletische werken
  - 7.4.2 Homiletische werken
    - 7.4.2.1 Inleidend
    - 7.4.2.2 Het wanner (*uentilatio*) als metafoor voor het laatste oordeel
    - 7.4.2.3 Christus als *uentilator*
    - 7.4.2.4 De uitkomst van het laatste oordeel
      - 7.4.2.4.1 Vooraf
      - 7.4.2.4.2 De bestemming van het koren
      - 7.4.2.4.3 De bestemming van het kaf
  - 7.5 Conclusies hoofdstuk 7

HOOFDSTUK 8 – SLOTCONCLUSIES

- 8.1 Werkwijze
- 8.2 De *area* als heilshistorische metafoor
- 8.3 Bronnen bij Augustinus
- 8.4 Overeenstemming met Cyprianus, verschil met Tertullianus
- 8.5 Een chiliastische inkleuring van de *area*
- 8.6 De *area* in relatie tot de oud- en de nieuwtestamentische tijd

- 8.7 Augustinus en de Joden
- 8.8 De *area* in de manichese polemie
- 8.9 De *area* in de pelagiaanse polemie
- 8.10 De meerwaarde van de *area* in de donatistische polemie
- 8.11 De *area* als theologische metafoor
- 8.12 Buiten de kerk geen heil
- 8.13 Geen ongelimiteerde *tolerantia*
- 8.14 De aanwezigheid van koren en kaf in de kerk
- 8.15 Het onderscheid tussen koren en kaf
- 8.16 Verandering van kaf in koren
- 8.17 Predestinatie en paraenese
- 8.18 De eschatologische betekenis van de *area*
- 8.19 De bestemmingen van koren en kaf
- 8.20 De zichtbare en de onzichtbare kerk
- 8.21 Verschil tussen de homiletische en de niet-homiletische werken
- 8.22 Augustinus als retor
- 8.23 Nieuwe vertalingen
- 8.24 Nieuwe dateringen
- 8.25 Vier voorstellen voor verder onderzoek

SAMENVATTING

SUMMARY

GEBRUIKTE AFKORTINGEN

BIBLIOGRAFIE

INDEX